

บันทึก

เรื่อง การกำหนดประเภทหรือชนิดของรถยนต์ที่ผู้ขับขี่และผู้โดยสารต้องรัด

ร่างกายด้วยเข็มขัดนิรภัยตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒

กรมตำรวจ มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๖๐๗.๔๑/๓๘๑๖ ลงวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๔๐ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า ตามที่ได้มีการประกาศพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๘ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๓๘ เป็นต้นไป โดยมีสาระสำคัญเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๒๓ แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ เพื่อกำหนดให้ผู้ขับขี่รถยนต์ต้องรัดร่างกายด้วยเข็มขัดนิรภัยไว้กับที่นั่งในขณะที่ขับขี่รถยนต์ และต้องจัดให้คนโดยสารรถยนต์ ซึ่งนั่งที่นั่งตอนหน้าแถวเดียวกับที่นั่งผู้ขับขี่รถยนต์รัดร่างกายไว้กับที่นั่งด้วยเข็มขัดนิรภัยในขณะโดยสารรถยนต์ และคนโดยสารรถยนต์ดังกล่าวต้องรัดร่างกายด้วยเข็มขัดนิรภัยไว้กับที่นั่งในขณะโดยสารรถยนต์ด้วย ส่วนประเภทหรือชนิดของรถยนต์ ลักษณะและวิธีการใช้เข็มขัดนิรภัยตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยมีบทเฉพาะกาลไว้ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๘ ว่ารถยนต์ที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้ขับขี่รถยนต์และคนโดยสารรถยนต์นั้น ได้รับยกเว้นไม่ต้องรัดร่างกายด้วยเข็มขัดนิรภัยเป็นเวลาสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ซึ่งกรมตำรวจก็ได้ออกข้อกำหนดกรมตำรวจ ฉบับลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๓๘ และ (ฉบับที่ ๒) ลงวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๙ กำหนดให้ผู้ขับขี่และคนโดยสารซึ่งนั่งที่นั่งตอนหน้าแถวเดียวกับที่นั่งผู้ขับขี่ต้องรัดร่างกายด้วยเข็มขัดนิรภัย ส่วนประเภทหรือชนิดของรถยนต์ให้เป็นไปตามที่กรมการขนส่งทางบกประกาศกำหนด สำหรับในกรณีรถยนต์ที่ได้จดทะเบียนไว้ก่อนวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๓๘ ได้รับยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามมาตรา ๑๒๓ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๘ เป็นเวลา ๒ ปี นับตั้งแต่วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๓๘ เป็นต้นไป

ในกรณีนี้กรมการขนส่งทางบกได้ออกประกาศ จำนวน ๒ ฉบับ กำหนดประเภทรถยนต์และรถที่ได้จดทะเบียนไว้ก่อนวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๙ อันเป็นวันก่อนวันใช้บังคับประกาศดังกล่าว ให้เจ้าของรถต้องปรับปรุงแก้ไขให้มีเข็มขัดนิรภัย ภายในวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๔๐ ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับข้อผ่อนผันตามนัยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๘ และข้อกำหนดกรมตำรวจดังกล่าวข้างต้น

ต่อมาเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๔๐ กรมตำรวจได้จัดประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมปฏิบัติการตามกฎหมาย แต่ผู้แทนกรมการขนส่งทางบกได้ชี้แจงว่าขณะนี้ยังมีรถยนต์เก่าบางรุ่นที่ไม่สามารถติดตั้งเข็มขัดนิรภัยได้ เพราะไม่มีตำแหน่งสำหรับการยึดเข็มขัดนิรภัย เช่น รถจี๊ป รถเปิดประทุน เป็นต้น และนอกจากนี้ มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสำหรับเข็มขัด

นิรภัยก็เพิ่มมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๐ และปัจจุบันมีบริษัทผู้ผลิตที่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพียง ๓ บริษัทเท่านั้น โดยจะผลิตเพื่อป้อนให้แก่บริษัทผู้ผลิตรถใหม่เกือบทั้งหมด มิได้ผลิตเพื่อวางขายในท้องตลาดอย่างเพียงพอและทั่วไปจึงเป็นการยากสำหรับเจ้าของรถในการหาซื้อเข็มขัดนิรภัยที่ได้มาตรฐานดังกล่าว ดังนั้น หากจะใช้บังคับแล้วคาดว่าจะเกิดปัญหาและอุปสรรคแก่ประชาชนเป็นอย่างมาก กรมการขนส่งทางบกจึงได้เตรียมออกประกาศฉบับใหม่เพื่อแก้ไขประกาศฉบับเดิมที่ได้ไปแล้ว โดยจะกำหนดประเภทรถยนต์และรถที่จะต้องติดตั้งเข็มขัดนิรภัย และมีเงื่อนไขเกี่ยวกับวันที่จดทะเบียนรถยนต์หรือรถนั้น ๆ ประกอบด้วย ซึ่งก็ได้แก่ประกาศกรมการขนส่งทางบก จำนวน ๒ ฉบับ ที่ออกเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๔๐ โดยยกเลิกประกาศฉบับเดิม และกำหนดประเภทของรถยนต์และรถที่ต้องมีเข็มขัดนิรภัยโดยมีเงื่อนไขเกี่ยวกับวันที่จดทะเบียนไว้ด้วย และให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๔๐ เป็นต้นไป

กรมตำรวจพิจารณาแล้วเห็นว่า การบังคับใช้เข็มขัดนิรภัยเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วน ซึ่งจะมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๔๐ และเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่จำเป็นต้องหาข้อยุติที่ถูกต้องเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ จึงขอหารือ ดังนี้

๑. กรณีที่กรมการขนส่งทางบกได้ออกประกาศกำหนดประเภทของรถและรถยนต์ที่ต้องมีเข็มขัดนิรภัยในลักษณะที่มีเงื่อนไขเกี่ยวกับวันที่จดทะเบียนประกอบด้วยนั้น กรมตำรวจเห็นว่า การกำหนดประเภทของรถและรถยนต์ลักษณะดังกล่าวไม่น่ากระทำได้ เพราะประเภทของรถและรถยนต์น่าจะหมายถึง การกำหนดในลักษณะแต่เพียงเป็นรถยนต์สาธารณะ รถยนต์บริการ รถยนต์นั่งส่วนบุคคล รถยนต์บรรทุก รถที่ใช้ในการขนส่งผู้โดยสาร หรือรถที่ใช้ในการขนส่งสัตว์ เป็นต้น เท่านั้น ดังที่กรมการขนส่งทางบกได้ออกประกาศไว้แล้วเมื่อวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๓๘ ไม่น่าจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับวันที่จดทะเบียนไว้ด้วย ทั้งจะเป็นการขัดหรือไม่สอดคล้องกับมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๘ และมาตรา ๑๒๓ แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๘

๒. หากการออกประกาศของกรมการขนส่งทางบกดังกล่าวเป็นเรื่องที่สามารถกระทำได้แล้ว กรมตำรวจใคร่ขอคำแนะนำว่ากรมตำรวจจะต้องดำเนินการแก้ไขอย่างไรหรือไม่ หรือจะต้องมีแนวทางการปฏิบัติอย่างไรเพื่อให้การบังคับใช้เข็มขัดนิรภัยเป็นไปตามบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของกฎหมาย

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๑๐) ได้พิจารณาข้อหารือของกรมตำรวจแล้วเห็นว่า ในประเด็นแรกที่หารือว่า ประกาศกรมการขนส่งทางบก ลงวันที่ ๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๐ รวม ๒ ฉบับ ซึ่งกำหนดประเภทของรถยนต์หรือรถที่จะต้องจัดให้มีเข็มขัดนิรภัย โดยได้มีการกำหนดวันที่ได้มีการจดทะเบียนรถยนต์หรือรถดังกล่าวเป็นเงื่อนไขในการที่รถจะต้องจัดให้มีเข็มขัดนิรภัยเมื่อใดด้วย จะเป็นการขัดกับกฎหมายว่าด้วยการจราจรทางบก

หรือไม่นั้น เมื่อพิจารณาความในข้อ ๒ (๑๒)^๑ของกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒๒ (พ.ศ. ๒๕๓๗) ออกตามความในพระราชบัญญัติรถยนต์ฯ และความในข้อ ๑ (๒) (ณ)^๒ กับข้อ ๑๕ (๒) (ณ)^๓ ของกฎกระทรวง ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๒๔) ออกตามความในพระราชบัญญัติการขนส่งทางบกฯ อันเป็นที่มาในการออกประกาศของกรมการขนส่งทางบกทั้ง ๒ ฉบับนั้นแล้ว จะเห็นว่าบทบัญญัติของกฎกระทรวงทั้ง ๒ ฉบับดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ที่จะกำหนดให้เข็มขัดนิรภัยเป็นเครื่องอุปกรณ์ประจำรถ ตามประเภทของรถยนต์ที่กรมการขนส่งทางบกจะได้นำกำหนด เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาจดทะเบียนรถยนต์หรือต่อทะเบียนรถยนต์ตามอำนาจหน้าที่ของกรมการขนส่งทางบกต่อไป ส่วนข้อกำหนดของกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดประเภทหรือชนิดของรถยนต์ ลักษณะและวิธีการใช้เข็มขัดนิรภัย ซึ่งออกตามมาตรา ๑๒๓^๔แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบกฯนั้น เป็นการ

^๑ ข้อ ๒ รถยนต์ต้องมีเครื่องอุปกรณ์สำหรับรถ ดังต่อไปนี้

ฯลฯ

ฯลฯ

(๑๒) เข็มขัดนิรภัย ตามประเภทของรถยนต์และตามแบบที่กรมการขนส่งทางบกประกาศ

กำหนด

^๒ ข้อ ๑ รถที่ใช้ในการขนส่งผู้โดยสารมาตรฐาน ๑ มาตรฐาน ๒ มาตรฐาน ๓ มาตรฐาน ๔ มาตรฐาน ๖ มาตรฐาน ๗ และรถขนาดเล็กจะต้องมีเครื่องอุปกรณ์และส่วนควบดังต่อไปนี้

ฯลฯ

ฯลฯ

(๒) ตัวถัง ยึดติดกับโครงสร้างอย่างมั่นคงแข็งแรง สามารถรับน้ำหนักเต็มอัตราบรรทุกได้ทุกสภาพการใช้งานของรถ รูปร่างภายนอกต้องไม่มีส่วนยื่นที่แหลมหรือคมอันอาจก่อให้เกิดอันตราย แบบตัวถังของรถ ให้เป็นไปตามที่กรมการขนส่งทางบกประกาศกำหนด หรือตามที่กรมการขนส่งทางบกให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ทั้งนี้ จะต้องประกอบด้วย

ฯลฯ

ฯลฯ

(ณ) เข็มขัดนิรภัย ตามประเภทของรถและตามแบบที่กรมการขนส่งทางบกประกาศ

กำหนด

ฯลฯ

ฯลฯ

^๓ ข้อ ๑๕ รถที่ใช้ในการขนส่งสัตว์หรือสิ่งของลักษณะ ๑ ลักษณะ ๒ ลักษณะ ๓ ลักษณะ ๔ ลักษณะ ๕ และลักษณะ ๙ จะต้องมีเครื่องอุปกรณ์และส่วนควบดังต่อไปนี้

ฯลฯ

ฯลฯ

(๒) ตัวถังยึดติดกับโครงสร้างอย่างมั่นคงแข็งแรง สามารถรับน้ำหนักเต็มอัตราบรรทุกได้ทุกสภาพการใช้งานของรถ รูปร่างภายนอกต้องไม่มีส่วนยื่นที่แหลมหรือคมอันอาจก่อให้เกิดอันตราย แบบตัวถังของรถให้เป็นไปตามที่กรมการขนส่งทางบกประกาศกำหนด หรือตามที่กรมการขนส่งทางบกให้ความเห็นชอบ แต่ทั้งนี้ จะต้องประกอบด้วย

ฯลฯ

ฯลฯ

(ณ) เข็มขัดนิรภัย ตามประเภทของรถและตามแบบที่กรมการขนส่งทางบกประกาศ

กำหนด

ฯลฯ

ฯลฯ

^๔ มาตรา ๑๒๓ ห้ามมิให้ผู้ขับขี่รถยนต์ยอมให้ผู้อื่นนั่งที่นั่งตอนหน้าแถวเดียวกับที่นั่งผู้ขับขี่รถยนต์เกินสองคน

กำหนดประเภทหรือชนิดของรถยนต์ที่ผู้ขับขี่และผู้โดยสารตอนหน้าจะต้องรัดร่างกายด้วยเข็มขัดนิรภัยในขณะขับขี่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบทบัญญัติตามกฎหมายว่าด้วยจราจรทางบกมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการใช้รถและบังคับกับตัวบุคคลซึ่งเป็นผู้ขับขี่และผู้โดยสาร จึงเป็นคุณละเมิดกับที่กำหนดโดยกฎหมายว่าด้วยรถยนต์และกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก ซึ่งเป็นการกำหนดให้รถยนต์ต้องมีอุปกรณ์ครบถ้วนเพื่อการจดทะเบียนได้ และในการกำหนดให้ผู้ขับขี่และผู้โดยสารต้องรัดเข็มขัดนิรภัยตามกฎหมายว่าด้วยจราจรทางบกดังกล่าวนี้ได้อำนาจให้อธิบดีกรมตำรวจกำหนดประเภทหรือชนิดของรถยนต์ไว้ด้วย และเมื่อได้กำหนดแล้วผู้ขับขี่รถยนต์ประเภทหรือชนิดดังกล่าวจะต้องถูกบังคับตามกฎหมายนี้ทั้งหมด จะมีข้อยกเว้นตามบทเฉพาะกาลมาตรา ๔^๕ ซึ่งบัญญัติให้รถยนต์ที่จดทะเบียนไว้แล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๘ ใช้บังคับ จะถูกบังคับให้ต้องรัดเข็มขัดนิรภัยในขณะขับขี่เมื่อพ้นกำหนด ๒ ปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับ ฉะนั้น ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบกจึงมีผลว่า เมื่อพ้นกำหนด ๒ ปีนั้นแล้วผู้ขับขี่รถยนต์ทุกคันตามประเภทหรือชนิดที่อธิบดีกรมตำรวจกำหนดจะต้องรัดเข็มขัดนิรภัยไม่ว่าจะจดทะเบียนรถยนต์เมื่อใดก็ตาม

ในเรื่องนี้เมื่อปรากฏว่า ในขณะที่กรมตำรวจจะกำหนดเรื่องดังกล่าวนี้กรมการขนส่งทางบกได้ออกประกาศในวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๓๘ กำหนดประเภทของรถยนต์ที่จะต้องมีการรัดเข็มขัดนิรภัยไว้แล้ว กรมตำรวจจึงได้ออกข้อกำหนดเมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๙ กำหนดประเภทหรือชนิดของรถยนต์ที่ต้องมีการรัดเข็มขัดนิรภัยโดยให้เป็นไปตามที่กรมการขนส่งทางบกประกาศกำหนด ซึ่งเป็นการกำหนดที่อ้างไปถึงการกำหนดประเภทรถยนต์ตามประกาศของกรมการขนส่งทางบกที่ใช้อยู่ในขณะนั้นให้นำมาใช้กับประเภทรถยนต์ตามกฎหมายว่าด้วยจราจรทางบกด้วย ฉะนั้น การกำหนดในส่วนที่เกี่ยวกับประเภทหรือชนิดของรถยนต์ที่ต้องมีการรัดเข็มขัดนิรภัยตามประกาศของกรมการขนส่งทางบกและกรมตำรวจจึงสอดคล้องกัน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าต่อมากรมการขนส่งทางบกจะออกประกาศเกี่ยวกับการกำหนดประเภทของรถยนต์และแบบของเข็มขัดนิรภัย เมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๔๐ แต่ก็ยังปรากฏว่าได้มีการกำหนดประเภทของรถยนต์ที่ต้องมีการรัดเข็มขัดนิรภัยไว้เช่นเดิม ส่วนการที่ประกาศของกรมการขนส่งทางบกฉบับใหม่ได้เพิ่มเติมวันที่จัด

ผู้ขับขี่รถยนต์ต้องรัดร่างกายด้วยเข็มขัดนิรภัยไว้กับที่นั่งในขณะขับขี่รถยนต์ และต้องจัดให้คนโดยสารรถยนต์ ซึ่งนั่งที่นั่งตอนหน้าแถวเดียวกับที่นั่งผู้ขับขี่รถยนต์รัดร่างกายไว้กับที่นั่งด้วยเข็มขัดนิรภัยในขณะโดยสารรถยนต์ และคนโดยสารรถยนต์ดังกล่าวต้องรัดร่างกายด้วยเข็มขัดนิรภัยไว้กับที่นั่งในขณะโดยสารรถยนต์ด้วย

ประเภทหรือชนิดของรถยนต์ ลักษณะและวิธีการใช้เข็มขัดนิรภัยตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

^๕ มาตรา ๔ ในกรณีของรถยนต์ที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้ขับขี่รถยนต์และคนโดยสารรถยนต์นั้น ได้รับยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามมาตรา ๑๖๓ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ เป็นเวลาสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

^๖ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๒ ตอนที่ ๔๒ ก เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๓๘ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๓๘

ทะเบียนรถแต่ละประเภทจะถูกบังคับเมื่อใดไว้นั้น ดังที่ได้พิจารณาไว้แล้วข้างต้นว่าประกาศของกรมการขนส่งทางบกเป็นการกำหนดเพื่อประโยชน์ในการจดทะเบียนรถยนต์ตามอำนาจหน้าที่ของกรมการขนส่งทางบก ฉะนั้น ความในส่วนที่เกี่ยวกับวันที่จดทะเบียนรถดังกล่าว ซึ่งเป็นกำหนดนอกเหนือจากการกำหนดประเภทรถยนต์ จึงจะนำมาใช้บังคับกับการกำหนดประเภทหรือชนิดรถยนต์ของอธิบดีกรมตำรวจตามมาตรา ๑๒๓^๗ แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ ไม่ได้ เพราะเป็นการเกินกว่าขอบเขตอำนาจหน้าที่ของอธิบดีกรมตำรวจตามกฎหมายดังกล่าวที่ให้กำหนดเฉพาะประเภทหรือชนิดของรถยนต์และลักษณะกับวิธีการใช้เข็มขัดนิรภัย

เมื่อได้วินิจฉัยในประเด็นแรกว่ากรมการขนส่งทางบกและกรมตำรวจต่างมีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติตามประกาศที่กำหนดขึ้นตามอำนาจของกฎหมายแต่ละฉบับดังกล่าวแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในประเด็นที่สองที่หารือเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวอีกแต่อย่างใด

(ลงชื่อ) อัคราทร จุฬารัตน

(นายอัคราทร จุฬารัตน)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ตุลาคม ๒๕๕๐

^๗ โปรดดูเชิงอรรถที่ (๔), ข้างต้น